

NARODNI PLESOVI DRAGANIČKOG KRAJA U NASTAVI TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE

Lojen, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Kinesiology / Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:117:993656>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Kinesiology, University of Zagreb - KIFoREP](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

KINEZIOLOŠKI FAKULTET

(studij za stjecanje akademskog naziva:

magistar kineziologije)

Ana Lojen

NARODNI PLESOVI DRAGANIČKOG KRAJA U

NASTAVI TJELESNE I ZDRAVSTVENE

KULTURE

diplomski rad

Mentor:

doc. dr. sc. Jadranka Vlašić

Zagreb, rujan 2019.

Ovim potpisima se potvrđuje da je ovo završena verzija diplomskog rada koja je obranjena pred Povjerenstvom, s unesenim korekcijama koje je Povjerenstvo zahtijevalo na obrani te da je ova tiskana verzija istovjetna elektroničkoj verziji predanoj u Knjižnici.

Mentor:

doc. dr. sc. Jadranka Vlašić

Student:

Ana Lojen

NARODNI PLESOVI DRAGANIČKOG KRAJA U NASTAVI TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE

Sažetak

Svaki narod posjeduje bogatu kulturnu baštinu koju treba negovati, prenositi s „koljena na koljeno“, razvijati i prikazivati. Jedna od najznačajnijih folklornih umjetnosti su narodni plesovi i pjesme. Narodne plesove najčešće plešu odrasli, a djeca zbog znatiželje, oponašajući odrasle, stvaraju vlastite obrasce dječjeg plesa. Dječjim folklorom su obuhvaćeni narodni plesovi i pjesme, razne tradicijske igre, brojalice i rugalice. Brojnim je istraživanjima iz područja plesa utvrđeno kako ples utječe na razvoj antropoloških karakteristika: morfoloških, motoričkih i funkcionalnih te su plesne strukture sastavni dio plana i programa Tjelesne i zdravstvene kulture na svim razinama obrazovanja. Dječja folklorna literatura veoma je oskudna te ju je potrebno obogatiti izradom priručnika i organizacijom raznih seminara i radionica na kojima će voditelji folklor, ali i nastavnici Tjelesne i zdravstvene kulture produbiti svoja znanja iz poznavanja dječjeg folklor raznih hrvatskih krajeva. Draganički narodni plesovi, metodički obrađeni i sustavno opisani pomoći će nastavnicima Tjelesne i zdravstvene kulture jednostavnu primjenu u nastavi.

Ključne riječi: *folklor, ples, tradicija, dječji plesovi, Draganić*

NATIONAL DANCES OF DRAGANIC REGION IN THEACHING OF PHYSICAL EDUCATION

Summary

Every nation has a rich cultural heritage that needs to be nurtured, passed on from generation to generation, developed and displayed. One of the most significant folk arts are folk dances and songs. Folk dances are most often danced by adults and children, which dance them out of curiosity, to imitate adults and create their own patterns of children's dance. Children's folklore includes folk dances and songs, various traditional games, numbers and mocking songs. Numerous studies in the field of dance have found that dance influences the development of anthropological characteristics: morphological, motor and functional, and that dance structures are an integral part of the curriculum of Physical and Health Culture at all educational levels. Children's folklore literature is very scarce and needs to be enriched by the development of manuals and the organization of various seminars and workshops at which leaders of folklore, as well as teachers of physical and health culture, will deepen their knowledge of children's folklore in various Croatian regions. Draganic folk dances, methodically elaborated and systematically described, will help teachers of Physical and Health Education to easily apply it in everyday teaching.

Keywords: *folklore, dance, tradition, children's dances, Draganić*

SADRŽAJ

1. UVOD	6
2. PLES	8
2.1. Povijest plesa	8
2.2. Ples u Hrvatskoj	8
2.3. Ples u osnovnim školama	9
3. FOLKLOR I NARODNI PLES	10
3.1. Primjena narodnog plesa	10
3.2. Plesna podneblja (zone)	13
3.2.1. Panonsko plesno podneblje (zona)	14
3.2.2. Alpsko plesno podneblje (zona)	15
3.2.3. Dinarsko plesno podneblje (zona)	15
3.2.4. Jadransko plesno podneblje (zona)	16
3.3. Folklor u Draganiću	17
3.3.1. Draganički narodni plesovi i pjesme	18
3.3.2. Draganičke narodne nošnje	19
4. DJEČJI FOLKLOR	26
4.1. Draganički dječji plesovi, brojalice i rugalice	27
5. FOLKLOR U OSNOVNOJ ŠKOLI DRAGANIĆ	30
6. METODIKA OBRADE NARODNIH PLESOVA DRAGANIĆA	31
6.1. Narodni plesovi za 5. razred	32
6.2. Narodni plesovi za 6. razred	35
6.3. Narodni plesovi za 7. razred	39
6.3. Narodni plesovi za 8. razred	43
7. ZAKLJUČAK	47
8. LITERATURA	49

1. UVOD

“Da bi razumio kulturu, proučavaj ples.

Da bi razumio ples, proučavaj ljude.”

(Chuck Davis, plesač, koreograf, učitelj, 1994.)

Ples je prouzročitelj umjetnosti kojim sva ljudska bića i životinje izražavaju svoje osjećaje, raspoloženje te ostvaruju međusobne odnose plesnim pokretima. Plesanje u paru, u kolu, ljude međusobno spaja, izjednačuje, veže te ih neprimjetno odgaja kao plesače.

Folklor (engl. riječ; folk – narod, puk + lore – predaja, tradicija) naziv je koji obuhvaća više dijelova, od narodnih običaja, narodne nošnje, plesova, pjesme, starih riječi te svega što se nekoć izvodilo i njegovalo. (Klaić 1974: 416) Može se primijetiti obnova folklora u radu KUD-ova i folklornih ansambala. Djeca pod utjecajem roditelja, škole, crkve, kulturno-umjetničkih društava počinju upoznavati kulturu svojeg naroda kao promatrači, a kasnije i kao sudionici. Tradicija se približuje raznim pripovijedanjima starijih ljudi u školi, kod kuće, na radionicama, seminarima i slično. Najveći je dio folklornog izričaja ples. Igrajući se djeci je najlakše približiti važnost pokreta kojim razvijaju koordinaciju, maštovitost, socijalizaciju, plesni i glazbeni potencijal. U osnovnoj školi učenici se susreću na raznim predmetima s kulturom vlastitog naroda koja uključuje običaje, narodnu nošnju, ples, pjesmu itd.

„Intenzivnim plesnim pokretima utječe se na funkcionalne sposobnosti (Hoffman, S. i sur. 1999.) te na neke motoričke sposobnosti u zavisnosti od vrste plesa. U nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture treba koristiti plesove raznih intenziteta. U uvodnom dijelu sata to će biti plesovi laganog i umjerenog intenziteta, s dosta elemenata prirodnih oblika kretanja. U pripremnom dijelu treba odabrati plesove s raznovrsnim motoričkim zadacima. Za glavni dio sata biraju se plesovi s velikim intenzitetom i raznovrsnim kretnim strukturama (Wigaeus, E. 1980). Završnom dijelu sata pripadaju plesovi koji će sniziti krivulju opterećenja, a to su plesovi tipa hodanja (šetana kola) – relaksirajući plesovi. Plesovi imaju pozitivan utjecaj na kontrolu tjelesne težine (Pigeon, P. i sur. 1997).“¹

¹ <http://ples.kfst.hr/wp-content/uploads/2014/12/REALIZACIJA-NOTNIH-VRIJEDNOSTI-PRIMJENA-PLESA-NARODNI-PLESOVI-OSSENSKOJ-PRIMJENI-FOKLORA-PLESNI-RITMOVI-I-OPIS-PLESOVA.pdf>

U planu i programu osnovne škole propisani su plesovi zavičajnog kraja koji se izvode na satu Tjelesne i zdravstvene kulture. U višim razredima to su najčešće plesovi koji su nastavnicima poznati te jednostavniji za provođenje.

U školama su uglavnom zaposleni učitelji i nastavnici koji nisu iz mjesta škole u kojoj rade te im je zbog nedostatka i vrlo oskudne literature tog područja teško praktično primijeniti zavičajne plesove. Uz već postojeću metodiku folklora nastavnici se trebaju dodatno educirati da bi proširili znanja plesova tipičnih za kraj u kojem rade, s posebnim naglaskom na dječje plesove kojima se u redovitom planu i programu nastave iz predmeta Ples ne stigne posvetiti pažnja. Djecu je u skladu s metodičkim principima potrebno najprije podučavati plesove svoga kraja, lokalne sredine, a zatim i okolnih krajeva i na kraju različitih dijelova Hrvatske. Njima je zanimljivije proučavati svoju kulturnu baštinu i običaje koje imaju kod kuće slušajući svoje bake i djedove.

Cilj je opisati draganičke plesove nastavnicima Tjelesne i zdravstvene kulture i sukladno metodičkim principima od jednostavnijih prema složenijima predložiti njihovo provođenje od 5. do 8. razreda osnovne škole. Primjer primjene draganičkih plesova može poslužiti kao temelj primjene, prezentacije i uvođenja dječjeg folklora i ostalih krajeva Hrvatske u plan i program Tjelesne i zdravstvene kulture. Primjena dječjeg folklora vlastitog kraja kod učenika bi osvijestila bogatstvo i raznolikost plesnog izričaja svoga kraja, bliže i dalje okolice vlastite domovine.

2. PLES

2.1. Povijest plesa

U povijesti umjetnosti ples se smatra jednom od najstarijih umjetnosti koja je u vrijeme paleolitika prikazana pećinskim crtežima raznim scenama plesnih figura.

„Plešu i životinje, ali samo čovjek je u stanju oblikovati ritam i pokret u svjesnu umjetničku formu.“ (Ivančan 1971: 9).

Ritam je osnovni element plesa, a nalazi se u svakom čovjeku i određuje njegov život. Svaki čovjek ima svoj „ritam života“, od hodanja u ritmu do kucanja srca. Čovjeku je nezamislivo kretati se drugačije nego ritmički, a pojedini se društveni radovi, igre i pokreti ne mogu zamisliti bez određenog ritma. Zato je moguće zaključiti da je ples usklađeno gibanje tijela u prostoru i da se njime izražava kreativnost.

Povijest plesa srednjeg vijeka obiluje zapisima raznih običaja, obreda, borbenih i ratničkih plesova, plesova žalosti, pokladnih plesove itd. Obredni plesovi svrstani su u najstarije plesno nasljeđe kojima su se ljudi poistovjećivali ili povezivali s nadnaravnim božanstvima i pojavama. Izvodili su se na mjestima poput raskrižja, polja, na proplancima, uz potoke, slapove, u šumama, ... U posebnim prigodama tijekom godine, na Božić, Jurjevo, Ivanje i druge, izvodili su se plesovi prigodni za to doba godine. Plesovi toga vremena bili su iznimno zanimljivi te ih je velik broj zapisan i sačuvan od zaborava.

2.2. Ples u Hrvatskoj

Na razvitak plesa u Hrvatskoj utjecale su česte migracije stanovništva od 15. do 20. stoljeća. Pojedinci ili grupe ljudi sa sobom su „donijeli“ različita materijalna i nematerijalna dobra te su se zbog toga pojedini narodni plesovi iz jednog kraja udomaćili i postali dio plesne tradicije u drugih krajeva u kojima su se plesno, glazbeno i stilski oblikovali te postali dio tradicijske baštine. Miješanjem kultura i otkrivanjem novog svijeta plesovi drugih naroda postajali su dio tradicije poput valcera, čardaša, polke, rašpe,

Tijekom 18. i 19. stoljeća u gradskim sredinama ples je bio dio društvenog života. U raznim plesnim školama podučavali su se različiti plesovi koji su se plesali u dvoranama ili gradskim salonima (*kvadril, cotillon, menuet, valcer, polka, contradance*). Pod utjecajem Ljudevita Gaja

i ostalih predstavnika hrvatskog nacionalnog preporoda, Marko Bogunović stvorio je prve hrvatske salonske plesove. Jedan od poznatijih plesova toga doba je Salonsko kolo koje je je kasnije preimenovano u Hrvatsko salonsko kolo, a kojega je Goran Knežević rekonstruirao prema zapisu Franje Kuhača i Pietra Corronellija te ga priredio za scenu koju su članovi ZFA-a dr. I. Ivančana izveli 2000. godine u HNK – Zagreb.

2.3. Ples u osnovnim školama

„Plesne strukture, kao sastavni dio tjelesne i zdravstvene kulture, imaju značajan udio u pretvorbi važnih antropoloških obilježja (Findak i sur., 1990), a najviše na razvoj motoričkih sposobnosti (Ross i Butterfield, 1989). Uzevši u obzir činjenicu da dijete mlađe školske dobi ima snažnu potrebu za igrom i pjesmom te da se glazbene sposobnosti razvijaju usporedno s motoričkim sposobnostima, primjena igre i pjesme kroz ples pridonosi ostvarenju ciljeva nastave tjelesne i zdravstvene kulture (Srhoj i Miletić, 2000., prema Trajkovski 2015.).“

Plesnim figurama nastoji se razvijati kod učenika pravilno držanje tijela, orijentacija u prostoru, osjećaj za ritam te kreativnost u pokretu i plesnom stvaralaštvu. Biotički oblici kretanja poput hodanja, trčanja, različitih poskoka i skokova te jednostavnih gibanja, sastavni su dio plesa.

U školi se uče osnove društvenih plesova i narodni ples. Sadržaji su raspoređeni tako da poštuju načelo postupnosti, sustavnosti i primjerenosti (Šumanović i sur., 2005.). Plesni se sadržaji mogu uvrstiti u svaki nastavni sat Tjelesne i zdravstvene kulture te tako pridonijeti poboljšanju cjelokupne motorike i koordinacije pokreta, jačanju muskulature tijela, podizanju razine motivacije za rad, učenju novih sadržaja te razvoju ritma, osjećaja za glazbu i plesno stvaralaštvo. „Usvojenost nastavnih tema iz nastavne cjeline *Ritmičke i plesne strukture* omogućit će učenicima iskazivanje estetske komponente za vrijeme tjelesnoga vježbanja.“² Narodna glazba i ples sastavni su dio predmeta Glazbene kulture. Narodna glazba i ples sastavni su dio i predmeta Glazbena kultura te je realizacijom narodnih plesova na nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture moguće ostvariti međupredmetnu povezanost kojoj teži suvremena hrvatska škola.

² https://www.azoo.hr/images/AZOO/Ravnatelj/RM/Nastavni_plan_i_program_za_osnovnu_skolu_-_MZOS_2006_.pdf

3. FOLKLOR I NARODNI PLES

Folklor je naziv za različite dijelove tradicije kojeg najčešće čini razni oblici književnosti, narodni plesovi i pjesme, dramska i likovna umjetnost i drugi. Izraz folklor prvi je put upotrijebio William Thoms 1846. godine u engleskom časopisu *The Athenaeum*, misleći na narodno znanje.³

Folkloristika je znanost koja proučava pojam folklora, a datira iz predromantizma i romantizma.

Folklor omogućava slobodu svim voditeljima i predavačima da na svoj način interpretiraju vlastitu sliku te umjetnosti. Kako bi se prikazale sve vrijednosti folklora, nastale su smotre iz različitih područja koje za cilj imaju očuvanje i rekonstrukciju kulturne baštine. Na njima stručnjaci mogu usporediti razne adaptacije i rekonstrukcije koje su nastale djelovanjem čovjeka. Folklor je interdisciplinarno područje koji je povezan s više disciplina, poput prikupljanja, obrade, očuvanja materijalnih i nematerijalnih dobara. Pjesma u narodu pratila je život čovjeka te je na taj način osmišljena i zapisana.

Nama najzanimljiviji dio folklornog izričaja jest narodni ples. Nastao je kao psihofizička, sociološka i estetska potreba čovjeka koji je oblikovan kolektivnom svijesću ljudi određenog područja. Narodni ples se razvija kroz individualni pristup do grupnog umjetničkog izražavanja različitim plesnim pokretima. Određen je strukturom, stilom i kontekstom izvođenja. Sve te komponente su međusobno povezane i nadopunjuju jedna drugu stvarajući tipičan plesni izričaj pojedinog kraja.

3.1. Primjena narodnog plesa⁴

„Primjena narodnih plesova s djecom i mladima u urbanim sredinama predstavlja interdisciplinarnu i višeslojnu djelatnost u kojoj se prožimaju etnološke (ples, glazba, pjesma, narodna nošnja), društvene, pedagoške i scenske spoznaje. Postoje različite razine i ciljevi uvježbavanja narodnih plesova. Narodni plesovi mogu se uvježbavati radi rekreacije i zabave, učenja u pedagoškim ustanovama i scenskog izvođenja.“ (Knežević 2005: 17)

³ <http://www.hrvatskifolklor.net/php/stojetofolklor.php>

⁴ Informacije i podjela principa učenja preuzeti iz Knežević, G. 2005. *Srebrna kola zlaten kotač*. Ethno d.o.o. Zagreb.

Kod uvježbavanja narodnog plesa trebalo bi se poštivati pravilo postupnosti. Od upoznavanja s plesom, uvježbavanja koraka do grupnog ili individualnog izražavanja.

Izbor primjerenih narodnih plesova

Plesovi se biraju prema plesnom predznanju i dobi određene grupe djece i mladih. Djeca mlađe školske dobi uvježbavat će plesove kroz igru i glumu. Treba ih poticati na individualnu kreaciju te upoznavanje s jednostavnijim plesnim strukturama.

Postupnost u uvježbavanju koraka

Postupnost u uvježbavanju koraka odnosi se, osim na savladavanje jednostavnijih pa prema složenijem koracima pojedinog podneblja, i na upoznavanje narodnog plesa usmenim izlaganjem s karakteristikama plesa (stil, područje, plesne formacije) te sa zanimljivim segmentima tradicijskog života (narodna nošnja, običaji, narječje i drugo). Kroz razne slike, snimke, predstave ili koncerte također možemo djeci približiti kontekst narodnog plesa. Nakon upoznavanja treba razviti osjećaj ritma raznim vježbama (pljeskanje, udaranje nogama o pod). Plesne korake možemo uvježbavati u dijelovima te ih kasnije povezati u cjelinu, odnosno primjenom analitičke pa potom sintetičke metode učenja motoričkih zadataka.. Treba posvetiti pažnju držanju tijela i koordinaciji pokreta.

Tjelesna priprema

Potrebno je pripremiti tijelo adekvatnim općim pripremnim kretnjama za napore koji pred njih postavljaju plesni sadržaji koji će se obrađivati. To znači osobitu pozornost posvetiti zagrijavanju nogu i leđa jer narodni plesovi najviše opterećuju mišiće tih topoloških regija. Zagrijavanje tijela treba biti postepeno, od hodanja do trčanja, a kasnije poskocima te skokovima. Nakon što je tijelo zagrijano, laganim razgibavanjem dijelova tijela, od nogu prema glave, najviše pažnje treba usmjeriti na one dijelove tijela koji će se najviše opterećivati u plesu.

Koordinacija pokreta

Potrebno je osvijestiti tijelo, uskladiti pokrete tijela, u prostoru i vremenu raznim vježbama za koordinaciju pokreta ruku i nogu koje često u jednom plesu izvode pokrete u različitim smjerovima i tempu. Važno je hodanje u raznim smjerovima, dodavanje pokreta ruku te postepeno dodavanje složenijih pokreta.

Snalaženje u prostoru

Ples se odvija u nekom plesnom prostoru unutar kojeg učenici izvode razne pokrete i kretanja tijekom plesa. Kako bi se najlakše organiziralo kretanje, potrebno je s učenicima uvježbavati razne prostorne formacije – krug, vrste, polukrug, zmijoliko kretanje i dr. Te figure najbolje je izvoditi u ritmu glazbene pratnje dodajući razne zadatke koje će njima zadatak učiniti zanimljivijim.

Međusobno držanje plesača

Pravilno držanje i međusobna suradnja između učenika u plesu važan je dio. Treba im točno definirati međusobno držanje – hvat, položaj ramena, dlanova, laktova, prstiju i slično. Učenici se u plesu mogu držati u donjem „V“ hvatu jer je to i najjednostavnije za njihovu dob, izrazito dok se uči pokret. Kada se kolo kreće u smjeru kazaljke na satu učenici dlan lijeve ruke okrenu prema središtu, a dlan desne prema van. Ruke moraju biti zategnute kako bi udaljenost plesača bila jednolika. Ples u paru zahtjeva međusobnu suradnju. Kada se par vrti, a centar vrtnje je između njih, potrebno je dobrim držanjem postignuti kvalitetan okret, pridržavajući jedno drugo. Postoje razni hvatovi svakog kraja koji su jedinstveni te ih treba ispravno primjenjivati u narodnom plesu.

Narodni ples i vokalna interpretacija

Narodni ples poznat je po pjesmi koja prati korak plesa. Često se primjenjuju istovremeno. Ako se istovremeno pjeva i pleše, učenicima je otežano izvođenje. Učenicima je najbolje pjesmu izvoditi u jednostavnijim i sporijim plesovima jer u njima više pozornosti mogu usmjeriti na riječi, a manje na korake. Ukoliko učenici nisu dobro pripremljeni, teško će kontrolirati glasnoću i ton pjesme te će teško izgovarati riječi ili ostati bez „daha“. Pjesmu moraju izvoditi u tempu plesa te ju pjevati u primjerenom tonalitetu. Prilikom izvođenja folklorne pjesme, učenike je poželjno upoznati s dijalektom kraja iz kojeg potječe jer su tada doživljaj i kvaliteta prisutniji.

Narodni ples na sceni

„Od 1930-ih pa do danas razvija se jedinstven i prepoznatljiv „hrvatski pristup“ u izboru i načinu oblikovanja i stvaranja folklorne kompozicije za scenu. Nastoji se prikazati što autentičnija folklorna građa (ples, pjesmu, narodnu nošnju, glazbu i običaje), a istovremeno i stvoriti kvalitetno scensko djelo te doseći što vjerniju interpretaciju izvođača.“ (Knežević 2005:40)

Učenici koji izvode ples, obučeni u narodnu nošnju tog kraja, prikazuju kvalitetan scenski prikaz. Takav prikaz obuhvaća uvježbanost i interpretaciju plesa, usklađenost plesača, pjevača i glazbene pratnje, vještinu nošenja narodne nošnje kao i individualnu i grupnu uživljenost u prikaz.

3.2. Plesna podneblja (zone) ⁵

Raznovrsnost plesova i pjesama hrvatskog folklora na zavidnoj je razini. Relativno malo geografsko područje krase iznimno folklorno bogatstvo. S obzirom na čćplesne karakteristike i stilska obilježja Hrvatska je podijeljena u četiri etnokoreološka područja: alpsko, panonsko, dinarsko i jadransko plesno podneblje.

Primjećuje se velika raznolikost u plesovima i pjesmama te običajima. Svako područje možemo razvrstati po regijama Hrvatske ovisno o zemljopisnom položaju, klimi ili prirodnom okruženju. Na prvi pogled i bez posebnog poznavanja hrvatskog folklora primjećuje se plesna i glazbena razlika, od „zlatnog“ bogatstva narodnih nošnji, velikih raspjevanih i rasplesanih kola panonske nizine, „teških i grmovitih“ dinarskih kola, veselih i dinamičnih vertikalnih titraja „drmeša“ središnje Hrvatske s brzim okretima do elegantnih i sitnih pokreta raznolikih plesova blizu Jadranskog mora.

⁵ Informacije i podjela zona preuzeta iz Ivančan, I. 1971. *Folklor i scena, priručnik za rukovodioce folklornih skupina*. Prosvjetni sabor Hrvatske. Zagreb

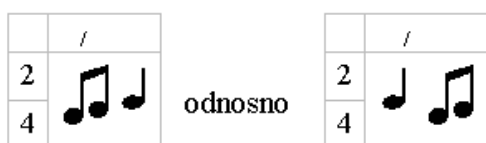
Slika 1. Plesna podneblja. Fotografiju izradio prof. dr. sc. Goran Oreb za predavanje na Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

3.2.1. Panonsko plesno podneblje (zona)

Panonsko plesno podneblje obuhvaćaju krajevi koji se nalaze istočno od Zagreba, a sjeverno od Save i Dunava, a to su Bilogora, Posavina, Turopolje, Slavonija i Baranja. Plesovi se najčešće izvode u zatvorenom kolu koje može biti raznih veličina. Plesači u kolu povezani su „križnim“ hvatom koji može biti prednji ili stražnji. U pojedinim plesovima pleše se kolo unutar kola gdje plesači čine unutarnje kolo, a drže se u donjem „V“ hvatu ili rukama na ramenima plesača do sebe. Plesačice čine vanjsko kolo držeći ruke na ramenima dvaju plesača.

Najvažnija je stilaska karakteristika tih plesova je „drmanje“ (vertikalni titraji) po kojem su plesovi i dobili naziv drmeši. Postoje oštri i blaži titraji. Oštrina plesanja ovisi o rasporedu osminke i četvrtinke i o naglasku koji uvijek dolazi na prvu ritmičku jedinicu, a oba su ritmička oblika dvočetvrtinska.

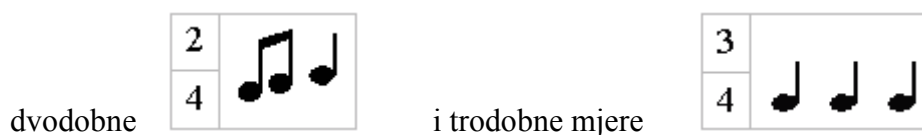
- sadrže po jednu četvrtinku i dvije osminke:

3.2.2. Alpsko plesno podneblje (zona)

Alpsko plesno podneblje obuhvaćaju narodi nastanjeni na širem području Alpa, Slovenije, dijelova Gorskog kotara, Prigorja, Hrvatskog zagorja, djelomično područja Međimurja, Moslavine, Podravine, Posavine i Turopolja. Plesovi su karakteristični po plesu u parovima koji su raspodijeljeni po krugu s jednakim razmakom između njih. Kod plesnih figura, parovi se mogu i razdvajati. Mogu se istaknuti plesovi polke i valcera. Cijepanjem velikog kola došlo je do plesa u više manjih kola. Smjer kretanja kružnice obrnut je od smjera kazaljka na satu, a okretanje pojedinog para u smjeru kazaljke na satu.

Ritmički obrasci su najčešće dvodijelni ili trodijelni

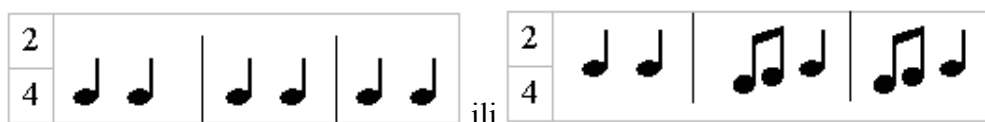

3.2.3. Dinarsko plesno podneblje (zona)

Dinarsko područje prostire se južno od rijeke Save gotovo do Jadranske obale. Obuhvaća Dalmatinsku zagoru, Liku, okolicu Zadra i njegove otoke.

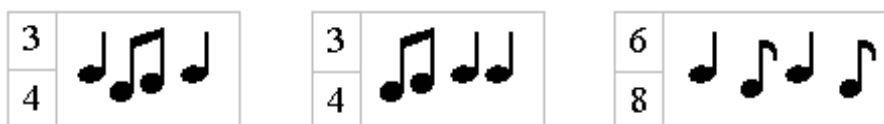
Formu dinarske plesne zone karakteriziraju otvorena i zatvorena kola te više takvih kola iz kojih se može izdvojiti samostalan par. Stilske značajke za dinarsko plesno područje su visoki i snažni poskoci s noge na nogu ili na istoj nozi više poskoka, a ples se odvija u šestodijelnom plesnom obrascu. Plesovi se izvode bez glazbene pratnje. Šetnju kola lagano prati pjesma.

- šestodijelni plesni obrazac koji je prisutan najčešće u dva osnovna oblika

3.2.4. Jadransko plesno podneblje (zona)

Jadransko plesno podneblje obuhvaća sve otoke i uski obalni pojas od Rijeke do Boke kotorske, osim Zadra i njemu pripadajućih otoka. Jadransko područje usko se veže uz dinarsko pa među njima u konfiguraciji i sastavu tla nema razlike i teško se označuje čvrsta granica između ta dva područja. Plesovi su najčešće u parovima koji nisu uvijek jednako raspoređeni po prostoru. Najčešći oblici plesanja parova su dvije nasuprotne linije (*kontradance* = ples u nasuprotnim linijama koje se približavaju i udaljavaju). Stilovi plesanja imaju dvije važne osobine, prva je prebiranje nogama u plesu, a druga su individualne vrtnje, vrlo često intenzivne. Kroz gotovo sve plesove provlače se dva trodijelna i jedan šestosminski ritmički obrazac.

U ovom plesnom podneblju vrlo je značajna i heteroritmija između plesa i glazbene pratnje, između neparnog, pretežno trodijelnog plesanja te parne dvodijelne glazbene pratnje.

3.3. Folklor u Draganiću⁶

Organizirani kulturno-umjetnički rad u Draganiću potječe još iz 1943. godine. Iz toga vremena postoji fotografija „Učiteljskog pjevačkog zbora“ koji je okupljao sve Draganićake koji su imali smisla i volje za pjevanjem. Godine 1936. osnovano je folklorno društvo „Seljačka sloga“, a članovi društva već 1937. godine ostvaruju zapažen rezultat na smotri u Zagrebu. 1938. godine Draganićaki organiziraju pokrajinsku smotru folklornih društava i tako nastavljaju s radom do kraja rata. Kasnije se rad društva gasi, ali 1950. godine se obnavlja pod nazivom „Matija Gubec“ i pod tim imenom djeluje sve do 1958. godine.

U matičnoj osnovnoj školi 1961. godine osniva se folklorna sekcija koja djeluje i danas. U Lazini se 1967. godine na kulturno-umjetničkim tradicijama Seljačke sloge organizira novo kulturno-umjetničko društvo „Lazina – Draganići“ koje je imalo tri sekcije: folklornu, pjevačku i instrumentalnu. Među šezdeset aktivnih članova bilo je studenata, poljoprivrednika, radnika, domaćica i umirovljenika s područja cijele župe Draganići. Podupirućih je članova bilo više od dvjesto. 1991. godine na svojoj redovitoj skupštini članovi KUD-a „Lazina – Draganići“ mijenjaju ime u KUD „Sv. Juraj“ Draganići. Svojim radom KUD „Sv. Juraj“ Draganići njeguje tradiciju i želi sačuvati sve blago koje je stvoreno od predaka. Izvornim folklorom njeguje i prisjeća kako su naši „stari“ prije živjeli.

Danas je društvo doseglo visoku razinu u folkloru na području Karlovačke županije, a i u Hrvatskoj. Puno je značajnih nastupa svih sekcija od kojih važno istaknuti dvije dječje sekcije, odraslu folklornu, dramsku, pjevačku, instrumentalnu i tim mladih koji istraživanjima prodiru duboko u starinu.

Slika 2 . KUD „Sv. Juraj“ Draganić – odrasla grupa na nastupu u Koncertnoj dvorani V. Lisinskog

⁶ Podaci preuzeti iz Zdelar, Ferdo; Čubrić, Branka. *Tradicijska arhitektura i narodna nošnja draganićkih sela*. 1990. Nakladni zavod matice Hrvatske i KUD „Lazina“ Draganići. Zagreb.

3.3.1. Draganički narodni plesovi i pjesme

Narodni plesovi u Draganiću karakteristični su po plesanju u parovima i kolu (četvorka, šestorka, osmorka). Smjer okretanja para i kružnice je u smjeru kazaljke na satu. Plesovi su dinamičnog karaktera te se uz ples rijetko pjevalo. Pjevalo se samo ako je ples sporijeg tempa, kao npr. Tri koraka (parovni ples) i Igra kolo (biračko mješovito kolo). Koraci se temelje na ritmičkom obrascu „tate-ta“ što znači da u draganičkim plesovima prevladavaju polke. U narodnim plesovima Draganića postoje dvije vrste polke koje su različitih koraka i elemenata, a to su Stara poljka i Draganička poljka. U Staroj poljki prevladavaju koraci s počučnjem i brzim okretima, dok u Draganičkoj poljki prevladavaju vertikalni poskoci i okret u ritmu tate-ta.⁷

Draganičke narodne plesove čini mnoštvo plesova. Plesovi s pjevanjem koje izvode samo žene/djevojke su Ajde cure u kolo i Šebešićka, a ples bez pjesme je Djevojački drmeš.

Neizostavni i vrlo dinamični plesovi tipa drmeša su Metlaš, Djevojački drmeš, i Draganički drmeš. Draganički drmeš je ples koji se pleše u paru, četvorkama, šestorkama, a po potrebi koreografije i osmorkama i slično. Karakteriziraju ga vertikalni skokovi u ritmičkom obrascu „ta-tate“ s obje noge te brza vrtnja u poskocima strance. Poznati Čardaš najčešći je ples kojega su plesali uglavnom momci dokazujući svoju sposobnost korištenja koraka te križanjem koraka mijenjali su mjesta te se međusobno nadmetali. Plešu ga i djevojke nakon što ih momci odaberu za ples.

U novijem vremenu, pod utjecajem gradskih običaja, pojavili su se i plesovi valcer i swing. Oni su nešto sporijeg tempa s elegancijom u pokretu.

Plesove nadopunjuju i zavičajne pjesme raznih tema. Postoje običajne pjesme, „šalne i štimne pjesme“, pjesme koje su se pjevale u raznim prigodama (žetva, paša, slobodno vrijeme, godišnja doba i sl.), dječje pjesmice, razne obrade i „posamič“ (vrsta „ojkalice“).

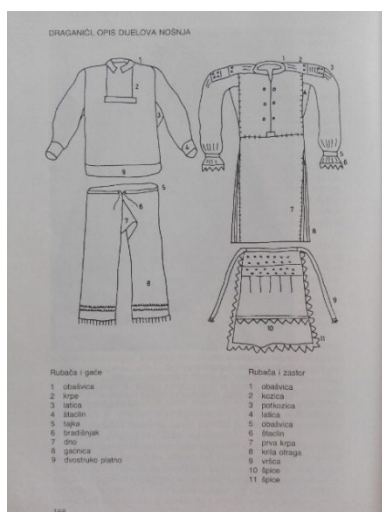
⁷ detaljnije opisani pod plesovi za 8. razred

Slika 3. Draganićki drmeš u izvedbi odrasle grupe

Ples i pjesma izvodi se uz glazbenu pratnju. U draganićkom folkloru najčešći tradicijski instrumenti su žičani instrumenti (bisernica, brač, bugarija, bas, čelo, ...), violina, usna harmonika (*piske*), češalj i slično.

3.3.2. Draganićke narodne nošnje⁸

Slika 4. Dijelovi draganićke narodne nošnje

Slika 5. Ženska i muška narodna nošnja

⁸ Podaci preuzeti iz kataloga *Koja od koje lepša bu.* 2004. KUD „Sv. Juraj“ Draganić. Karlovac.

ŽENSKA NOŠNJA

Ženska nošnja s kraja 19. i samog početka 20. stoljeća znatno se razlikuje od nošnji koje su nastale u vremenskom razdoblju nakon I. svjetskog rata. Vremensko razdoblje oko 20-ih godina 20. stoljeća predstavlja prekretnicu u odjevnoj slici. Moguće je govoriti o dvije vrste ženskog ruha. Osnovne razlike odnose se na dužinu nošnje, boju, količinu i motiv veza. Ženska nošnja sastoji se od dva osnovna dijela, rubače i *zastora*. Rubaču čini gornji dio – *opličak*, *nadre*, *rukavi*, *štaclini* i *latice* spojen u struku s *krilima* i *prvom krpom*.

Nošnja s početka 20.st.

Najuočiljivije obilježje nošnje s početka 20. stoljeća njezina je dužina. Nošnja je sezala do gležnjeva i izrađivala se u dvije osnovne boje: crvenoj i bijeloj. Crvena tkanica bio je nezaobilazan dio odjeće mladih žena, dok bijela boja je ipak prevladavala u svečanoj varijanti bez obzira na dob žene. Bijela nošnja u svečanoj varijanti ukrašavana je *hekljanim špicama*, redovima *caklini* izrađenih od finog lanenog platna kao i nizom vodoravnih *faldi* različitih debljina. Na većini nošnji korištena je i kupovna čipka iz metraže. Od te iste čipke, izrađivani su raskošni visoki i niski *kragljini* i *rukavci* na čiji je kroj imala utjecaj gradska moda. *Krila* su izrađivana od kupovnog platna *valesa ili gradljina* i bila su krupno ravnana (1-2 cm širina *faldi*). Tehnika veza, u narodu zvana *našiv*, koja se zadržala cijelo vremensko razdoblje specifičan je rukom izrađen vez bijelim koncem na nabranom domaćem lanenom platnu.

Slika 6. Pisana narodna nošnja

Nošnja iz vremenskog razdoblja od dvadesetih do šezdesetih godina 20. stoljeća

Nakon Prvog svjetskog rata nošnja je pod utjecajem gradske mode doživjela velike promjene. Dužina nošnje znatno je skraćena, prvotno do listova, a zatim s vremenom sve do ispod koljena. Ulaskom u upotrebu šivaćih mašina veliku transformaciju doživjeli su motivi veza i tehnika izrade. Osim do tada korištene dvije osnovne boje (crvena i bijela) u nošnju se utkivaju, uheklavaju i uštikavaju najprije žuta, zatim zelena, tirkizna, ljubičasta te pretežno nekoliko nijansi roze boje. Ulaskom ovih boja u narodni vez, nošnja time doživljava nove vrste (*modra, roza i šarasta rubača*). Vrsta nošnje koju je žena oblačila bila je strogo određena prema prigodi u kojoj se nosila i životnoj dobi žene. Boju svečane nošnje diktirali najčešće crkveni blagdani. Precizno se znalo kojeg je *svetka* i koje *nedelje čez leti* je nošena određena nošnja. Od mladosti do duboke starosti; od radosti do najveće žalosti, žena je mijenjala rubače koje je donijela *zamuže* – sve prema napisanim tradicijskim pravilima.

Slika 7. Šarasta narodna nošnja

Razlikuju se:

„Mašnje rubače“

Mašnje rubače nosile su se samo na odlazak *k maši*. Točno se znalo kojeg će se *svetka* i koje *nedelje čez leti* iz škrinje izvući koja rubača. Ako bi žena pogriješila, morala se vratiti kući i preobući.

Pisane rubače nosile su se običnom nedjeljom, od blagdana na *Veliku i Malu mašu, Štefanje, do prišenja k Svetom Jurju, na Rečicu, V Kloštar* i slično. *Modra rubača* nosila se obavezno na *Cvetnu nedelju i Sesvete. Bela na rože, bela s partu* ili *penica* nosile su se svake *kvartne nedelje, svake mlade nedelje, na Božić, Novo leti, Vuzam, Telovo, Trajake* te za vrijeme *korizme. Prostu*

belu rubaču žena je nosila u žalosti za najbližim rodom. *Rozu rubaču* žena je mogla nositi na *mladu nedelju* umjesto bijele nošnje ili u starijoj životnoj dobi umjesto pisane nošnje.

„Rubače za bolje“

Šarastu i pisanu rubaču žena je oblačila nedjeljom i u različitim veselim ili manje svečanim prigodama – na svadbu, *lakomu večeru, zapis*, kada je *išla s košarom* prilikom posjeta rodbini, odlaska u grad i slično.

Svakidašnje nošnje

Nošnje koje su se nosile pri svakodnevnim poslovima, u kući i na polju, krojem su potpuno identične ranije opisanim nošnjama. Razlikuju se samo po količini ukrasa koji je sveden na minimum.

OGLAVLJA

Prema uređenom oglavlju, žena je odavala svoj položaj u obitelji i društvu. Djevojčice i mlade djevojke hodale su gologlave s uređenom kosom koju nikad nisu rezale ili su glavu povezivale krvavim rupcem s rožami. Snahe su nosile posnašak, a mlade majke svilni rubac s poculicom i partom. Žene srednje životne dobi nosile su bijeli rubac s rožami u zagasitim bojama, a kasnije rubac s crnim sitnim točkicama uz bijelu nošnju. Potpuno crni rubac nosio se u dubokoj starosti ili u koroti. Osim svakodnevnih pokrivala za glavu izrađivala su se i posebna obredna oglavlja u koje spada svadbeni vijenac mlade nevjeste i oglavlja krisnica – djevojčica koje su izvodile običaj uz Ivanje.

Djevojčice i djevojke mogle su biti gologlave, ali počešljane i uređene kose. Način slaganja kose uvijek je bio isti bez obzira na dob žene, a služio je kao podloga za bilo koje pokrivalo. Kosa je pletena u *kite* iza uha *sa stazom* po sredini glave. Pri krajevima pletenica upliću se *splitači* – pamučne trake tamnozeleno boje. Pletenice su prekrížene na zatiljku, omotane oko glave i vezane pomoću *splitača*. Na tako uređenu kosu djevojke su na putovanju i u radu stavljale kupovni *vuneni krvavi rubac s rožami*. Rubac se na glavu stavljao dijagonalno presložen. Vezao se na zatiljku ispod pletenica koje su mu davale urednu formu. Boja rupca uvijek je usklađena s bojom nošnje. Najsvečanije i najokićenije oglavlje pripada mladoj nevjesti. To je posebno izrađen obredni ukras zvan *naplit*. Nakon vjenčanja, u svadbeno jutro, nevjesti se skidao *naplit*, a na glavu stavljao posnašak. *Posnašak* je pravokutna krpica s osnovom od lana, a potkom od svilenog konca koje su mogle biti u različitim bojama, od žute,

zelene do ljubičaste. Njega je snaha nosila svakodnevno do rođenja djeteta kada ga je zamjenila i stavila *svilni rubac s poculicom*.

Slika 8. Frizura („kite“) mladih djevojaka

Slika 9. Naplit

Slika 10. Posnaški

Dodatni dijelovi

Žene su preko nošnje zimi protiv hladnoće stavljale ogrtače. Za odlazak u crkvu koristio se *zibunac* i to isključivo na bijelu, modru ili rozu rubaču. Imućnije žene su imale *bekeš*, kaput dugih rukava postavljen janječim krznom. U ostalim prilikama na *pisanu*, *šarastu* ili *belu rubaču* stavljao se *kožurac* ili *veliki zimski rubac s resami* u bijeloj, crvenoj ili crnoj boji.

Slika 11. Kožurac

Slika 12. Zibunac

Na nogama su se nosile vunene pletene ili bijele kupovne čarape *štramlje*. Žene su u svečanim prilikama obuvale cipelje u više varijanti izvedbe. Naziv *cvrlje* koristio se za vrstu cipela koje su prilikom hoda škripale – *cvrljile*. Zimi su se obuvale *čizme kardivanske*, *visoke čizme na žnjeranje* ili *visoke cipelje* (niske čizmice na vezanje). Do obuće se zbog neimaštine dolazilo vrlo teško zato se obuća dobro čuvala. Često su žene do crkve dolazile bose i obuvale cipele tek neposredno pred crkvom. Jedan par cipela obično je nosilo više osoba po potrebi. Obuća se uglavnom nabavljala kod postolara u Karlovcu. Od nakita se najčešće koristio *đund* u puno nizova, izrađen od pravih koralja crveno-narančaste boje. Često je *đund* zamjenjivao kragu. Osim *đunda* koristile su se i crvene perle od staklenih zrnaca. U nekim varijantama one su se nizale u obliku kragne. Na prsa ili leđa stavljale su se mašne od kupovnih cvjetnih ili jednoboynih traka, a također su se od traka i različitih svjetlucavih detalja izrađivale ogrlice. Starije žene kitile su se *sečanicama* – crnim perlama također u puno nizova. Oko vrata su se stavljali različiti lančići koje su nabavljali na proštenjima ili hodočašću u Mariji Bistrici. U novije doba uz bijele, modre i roze nošnje nosile su se ogrlice od imitacije biserja ili niske od staklenih prozirnih, rozih ili plavih zrnaca.

MUŠKA NOŠNJA

Osnovno muško tradicionalno ruho sastoji se od *rubache* i *gaća*. Izrađeno je od domaćeg lanenog platna. Rubača se nosi preko *gaća* i seže do bedara. U prvotnoj varijanti vezana je na prsima (*krpe*) i orukavlju (*obušvice*) bijelim koncem i sitnim ručnim vezom. Prilikom veza, izrađivale su se i vrlo dekorativne *škuljice* – rupice probodene šilom i obrađene bijelim koncem. Sve posloženo u pravilne geometrijske oblike. Ispod krpa na samoj rubači, obvezano crvenom bojom i vezom križića izrađeni su stilizirani motivi iz prirode (cvijeće ili ptice) te obavezno inicijali vlasnika nošnje. *Gaće* se *brdišnjakom* vežu u struku. Na spoju nogavica ušiveno je *turi* (kvadratna krpica). Donji dio *gaća* završava vezom *pukanica* i vrlo dekorativnim resama. Ista vrsta *pukanice* nalazi se na dnu *rubache*. Muškarci i dečki su na rubaču nosili i *zibunac* koji je na leđima imao vez inicijalima vlasnika i godinom izrade. S vremenom, muška nošnja doživljava promjene koje se odnose samo na vrstu, boju i količinu veza. Vezani ukrasi paralelno slijede promjenu motiva na ženskoj nošnji osim što su skromniji u veličini i izvezen u nešto zagasitijoj boji. Za razliku od ženske nošnje, muška je dosta rano iščeznula iz uporabe. Hlače od sukna zamijenile su *gaće*, dok se *rubacha* zadržala negdje do kraja Drugog svjetskog rata.

DJEČJA NOŠNJA

Novorođenčad se povezivala tkanim čvrstim pojasom (širine 5 cm) cijelom dužinom tijela. Sve do odlaska djece u školu, djeca su bez obzira na dob nosila *dugačice*. Bile su to haljinice od domaćeg platna šivane u jednom komadu. Sezale su do ispod koljena i bile neznatno ukrašene sitnim vezom ili čipkom. Djeca su *dugačice* nosila do treće ili četvrte godine života. Nakon toga, za djevojčice su se izrađivale *rubalice*, koje se krojem, rasporedom i vrstom ukrasa nisu razlikovale od *rubacha* za odrasle djevojke. Što je obitelj bila bogatija, ruho je bilo uređenije. Dječacima su se osim *gaća* šivale i hlačice od domaćeg platna na koje su se stavljali tregeri tipa „Y“. U ovoj varijanti na gornjem dijelu tijela, zadržala su se *rubalica* i *zibunac*. U kroju i ukrasu identična nošnji odraslog muškarca. Djeca su obično hodala bosa, eventualno su za odlazak u crkvu ili školu nosila cipelice koje su najčešće bile naslijeđene od starije braće ili rođaka.

Slika 13. Dječja narodna nošnja

4. DJEČJI FOLKLOR

Dječji folklor sadrži sve bitne elemente tradicije. Vrlo je važan i za dijete i okolinu. Djeci se približavao na razne načine. Kada se je dijete rodilo, pjevale su mu se razne pjesmice i uspavanke koje su ga uključivale u vanjski svijet. Kako je dijete raslo, dodavale su se razne igre riječima kako bi se radilo na govoru. Polaskom u školu, susretalo se s raznim igrama i pjesmama, novim spoznajama i određenim pravilima.

Elemente dječjeg folklora stvarala su sama djeca (brojalice, rugalice) ili su ih odrasli stvarali za djecu (uspavanke), a pojedini običaji koji su izgubili svoje značenje kod odraslih, opstali su u dječjem svijetu (igre biranja). U dječji folklor mogu se uvrstiti rugalice, brojalice, uspavanke, igre, dječji instrumenti, običaji sudjelovanja djece u vjerskim i svjetovnim blagdanima, prigodne rekvizite i opremu, narodne nošnje i frizure i razna druga umijeća i materijalne tvorbe. Dječji folklor je u svojoj suštini primjeren djeci jer u suprotnom ne bi kao takav opstao u predaji. Ima vrlo zanimljiva i estetski vrijedna područja koja se mogu vrlo lako uklopiti u pedagoški proces. To se ponajprije odnosi na dječje igre s pjevanjem koje potiču dobro raspoloženje, vedrinu i angažman cjelovitog psihofizičkog sustava. Svojim su sadržajem vrlo interesantne i inspirativne te potiču kreativnost, individualnost, maštu i stvaralaštvo. U dječjem folkloru je potrebno obratiti pozornost i na komunikaciju s roditeljima. Djeca bi trebala uživati na probama, nastupima, a ne dolaziti kući uplašena i razočarana. Djetetu je potrebno omogućiti da radi na način koji je prikladan za dijete. S djecom je potrebno raditi po principu „dati djeci dječje“ te im tako pružiti što više izbora kroz igru i ples kojima ćemo potaknuti razvoj kreativnost i znatiželje u folkloru i želju za daljnjim promicanjem tradicije.

4.1. Draganički dječji plesovi, brojalice i rugalice⁹

Draganički dječji plesovi temeljili su se na oponašanju odraslih plesova te kao razne dječje igre i običaji. Djeca su najčešće plesala u kolu ili paru držeći se za ruke.

Primjer draganičke dječje igre lovice koja se i danas prikazuje na sceni su Ligice. Djeca su podijeljena u dvije skupine. Jednu skupinu čine *vuki*, a drugu *ligice* (u pravilu djevojčice ili djeca manjeg rasta). Skupine stoje nasuprotno te se nadmeću. Nakon što izrecitiraju riječi, *vuki* love *ligice*. Onoga koga *vuk* ulovi, ispada iz igre.

TEKST:

LIGICE: *Ligice na pašu idemo, ligice iz paše nemremo.*

VUKI: *Od kega?*

LIGICE: *Od vuka!*

VUKI: *A gde je?*

LIGICE: *V trnju oganj kuri.*

VUKI: *Za kega?*

LIGICE: *Za nas! Li li li li (ligice se rastrče, a vuki ih love)*

Slika 14. Ligice u izvedbi mlađe dječje skupine „Jurići“

Primjer dječje igre uz ples i pjesmu je i Tičji tanac. U njoj su djeca, držeći se za ruke, plesala u kolu i pjevala, dok je jedno dijete sjedilo unutar kola. Na refren pjesme („fidrajlala, fidrajlala...“) poskakivali su s noge na nogu. Na kraju pjesmice recitalo se: „Doletel je mali vrabac, mali vrabac podunavac, živ-živ – vrabac je navek živ!“. Tada bi se djeca rastrčala, a dijete iz sredine bi bilo lovac. Uhvaćeno dijete postalo bi lovac.

⁹ Tekst preuzet iz brošure uz CD *Sad se vidi - sad se zna*. 2012. KUD „Sv. Juraj“ Draganić. Draganić.

TEKST:

*Ja sam iza planjke lukal
 de je kos kosicu tukul
 Fidravlala, fidravlala,
 fidravlala la-li
 Tu su bili gosti mili
 kos – kosica v črni svili
 Fidravlala...
 Tu je bil tič škorjanac
 Ki je prvi otprl tanac
 Fidravlala...*

*Tu je dešla sraka mala
 Ka je lepo tancat znala
 Fidravlala...
 Doletela črna vrana
 Ke je lepo lagat znala
 Fidravlala...
 Doletel je mali vrabac

 Mali vrabac podunavac
 Živ, živ – vrabac je navek živ!*

Brojalice su govorno-ritmične igre koje su dio dječjeg folklora. Djeca su ih sama stvarala spontano izgovorenim riječima, mijenjala riječi te stvarala vlastitu zabavu. Teme brojalica i pjesmica najčešće su povezane s prirodom. Djeca su vrijeme najviše provodila vani, čuvala stoku na paši, igrala se raznim predmetima i biljkama koje su tamo pronalazila te gledala životinje koje ih okružuju. Brojalice su koristili u igri kako bi odlučili tko će loviti, tko ispada iz igre, tko žmiri i slično.

Primjer draganičke brojalice u kojoj djeca odabiru tko će žimiriti je Skrivačkanje.

TEKST:

*Idemo se skrivat!
 Ki bu brejil?
 Ja bum brejila!
 Jen, dva, tri, četri, pet
 Podvlekal se pod krevet
 I odgrizal mačku rep
 Zamotal ga u salvet*

*Nesal ga na špancer
 Da ga vidi oficer
 ŽMIŠ!
 Jen, dva, tri,
 Ki se skril ni,
 Čičaj zajčac,
 Lisica te iše!*

Rugalice su pjesme šaljivog karaktera koje su često djeci bile zanimljive i kojima su zadirkivali ostalu djecu. Govore o različitim situacijama koje su činile njihovu svakodnevnicu. Također se može primijetiti da se unutar riječi rugalice spominju razne životinje, predmeti, običaji koje su djeca uspoređivale s drugom djecom. Kao primjer jedne od draganičkih rugalica jest Sraka sedi na panju u kojoj se pojavljuje rukanje djetetu koje se *truca* (duri; koje je ljuto na ostale) i povuklo se na stranu, a ostali ga zadirkuju.

TEKST:

Sraka sedi na panju, suzice joj kapaju.

Kaj je tebi srako?

Iglica mi zginala.

Kaj će tebi iglica?

Bi torbu šivala.

Kaj će tebi torba?

Bi žirak brala.

Kaj će tebi žirak?

Bi puću ranjila.

Kaj će tebi puća?

Bi salo drapala.

Kaj će tebi salo?

Bi kola mazala.

Kaj će tebi kola?

Bi cigal vozila.

Kaj će tebi cigal?

Bi crkvu zidala.

Kaj će tebi crkva?

Bi Boga molila.

Vuk služi mašu, lisica ga dvori,

zajac ima belu rit da ga Jura piše v rit!

Fotografija 15. Sraka sedi na panju u izvedbi mlađe dječje skupine „Jurići“

5. FOLKLOR U OSNOVNOJ ŠKOLI DRAGANIĆ

Folklor u Osnovnoj školi Draganić sastavni je dio svih predmeta od Glazbene kulture, Likovne kulture, Hrvatskog jezika do Tjelesne i zdravstvene kulture, a nađe se i u ostalim predmetima prateći teme nastavnog plana i programa zavisno o temama u programu. Draganićki plesovi prvenstveno su se pojavljivali u izvannastavnim aktivnostima koje su pohađali prvenstveno učenici. „Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (2008) definira izvannastavnu aktivnost kao „oblik aktivnosti koji škola planira, programira, organizira i realizira, a u koju se učenik samostalno, neobvezno i dobrovoljno uključuje“¹⁰.

Začeci dječjeg folklora potječu iz Osnovne škole Draganići. Učenici su u izvannastavnim aktivnostima započinjala svoje prve plesne korake da bi se nakon osmogodišnje škole priključili redovnom radu folklorne sekcije u KUD-u „Sv. Juraj“ Draganić. Organizirani rad s dječjim uzrastom unutar kulturno-umjetničkog društva započeo je tek 1996. godine.¹¹ U to vrijeme se dječji folklor provodio samo u okviru školskih aktivnosti i nekih manjih nastupa na lokalnoj razini kao predstavljanje društva. Uvježbani plesovi i pjesme najčešće su se prikazivali na školskim priredbama, danu Općine, prezentiranju draganićkih materijalnih i nematerijalnih dobara na raznim školskim smotrama diljem Hrvatske uz vodstvo nekog od nastavnika u Osnovnoj školi Draganići. Pojedini nastavnici su članovi KUD-a „Sv. Juraj“ te svoje znanje žele prenijeti na učenike bez obzira na predmet koji predaju.

Zbog nedostatka literature draganićkih plesova, nastavnicima Tjelesne i zdravstvene kulture, koji ne žive na području Draganića, teže je provoditi te plesove na satu. Nastavnici su tijekom studija na Kineziološkom fakultetu u Zagrebu, u programu kolegija Ples, svladali samo odabrane plesove kao predstavnike odabranih plesnih podneblja. Nažalost, tamo se nisu našli plesovi Draganića. Zato se ovim diplomskim žele obogatiti postojeći sadržaji narodnog plesa u redovitoj nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture.

¹⁰ Podaci preuzeti iz https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=261354

¹¹ Podaci preuzeti sa KUD „Sv. Juraj“ Draganići. *Bilješka o dječjim sekcijama*. 2012. <http://www.kudsvetijuraj-draganic.hr/k/djecje-folklorne-sekcije-13> (pristupljeno 10.8.2019.)

6. METODIKA OBRADJE NARODNIH PLESOVA DRAGANIĆA

Kako bi plesovi bili primjereno metodički obrađeni, potrebno je poštivati načelo postupnosti, od lakšeg prema težem. Obrađeni plesovi primjereni su uzrastu učenika u predmetnoj nastavi osnovne škole. Prvenstveno su odabrani i obrađeni plesovi za koje se smatra da su pogodni za poučavanje u Draganiću kao zavičajni plesovi, ali i u okolnim mjestima. Dakako prezentirane plesove moći će primjenjivati i svi oni folklorni entuzijasti (kineziolozi, učitelji razredne nastave ili predmetni nastavnici) koji žele proširiti zavičajni program folkloru i na druge krajeve Hrvatske.

Za učenike petog razreda odabran je ples Črni kos u kojem će se upoznati s istodobnim pjevanjem i plesanjem. Razvijat će osjećaj za ritam i tempo te koordinaciju pokreta. Ples Rašpu karakterizira jednostavnost koraka i pokreta ruku gdje je naglasak na vertikalnim skokovima s obje noge u raskoračni stav. Učenicima je potrebno naglasiti da se pokret izvodi uz amortizaciju u gležnju kako ne bi došlo do oštećenja posture tijela koja je u ovoj dobi izrazito osjetljiva.

Plesovi šestog razreda Tri koraka i Igra kolo plesovi su koji prvenstveno razvijaju društveni kontakt, spajajući učenike u parove i kolo te moraju djelovati zajednički. Plesove prati pjevanje čime se usavršava ritam i tempo. U ovim plesovima pojavljuje se trokorak („tate-ta“) u nešto jednostavnijoj verziji koja će postepeno ulaziti u strukturu vertikalnih titraja. Titraji su „prizemljeni“ što znači da nije izraženo vertikalno pomicanje tijela te se time leđa ne opterećuju u potpunosti.

U sedmom razredu odabrani su plesovi u kojima se uči parovna vrtnja bez vertikalnih titraja. To su Draganički valcer i Sving. Ti plesovi prepoznatljivi su po „valovitom“ koračanju s počućnjem u gležnju i koljenu s brzom vrtnjom te otklonom tijela. Plesovima se razvija snaga nogu i izdržljivost koje su izrazito važne za učenje složenijih narodnih plesova.

Plesovi koji su odabrani za osmi razred uvode učenike u složenije i dinamičnije plesove. U toj se dobi učenici priključuju i odraslim skupinama gdje su plesovi Draganićka poljka i Čardaš najčešći izvođeni narodni plesovi Draganića. Zbog vertikalnih trokoraka i brzih okreta u trokoraku, treba obratiti pozornost na poziciju tijela učenika u paru. Razviti stabilnost trupa kako bi se u daljnjem plesanju olakšalo izvođenja plesa bez posljedica na posturu.

6.1. Narodni plesovi za 5. razred

ČRNI KOS

Opis plesa:

Zatvoreno mješovito kolo. Učenici se drže u donjem „V“ hvatu (hvat za bližu ruku u priručenju van), licem prema centru. Učenici započinju ples s četiri koraka, lijevom naprijed, četvrtim korakom u naglašeno prinoženje spuštanjem noge na puno stopalo (ne prebacujući težinu tijela); ista četiri koraka izvode unatrag. Zatim lijevom rade dva iskorak-dokoraka u lijevo (u smjeru kazaljke na satu), u stav spojni, podizanjem na prste (uspon) spuštanjem; isto u desno. Tema se ponavlja onoliko puta koliko se kitica pjeva.

Opis koraka:

- L, D, L, D naprijed, prinoženjem D spuštanjem noge na puno stopalo (ne prebacujući težinu tijela)
- D, L, D, L unatrag prinoženjem L spuštanjem noge na puno stopalo (ne prebacujući težinu tijela)
- L/D, L/D, iskorak-dokorak u lijevo, prinoženjem D spuštanjem noge na puno stopalo (ne prebacujući težinu tijela)
- D/L, D/L, iskorak-dokorak u desno, prinoženjem L spuštanjem noge na puno stopalo (ne prebacujući težinu tijela)

Riječi pjesme uz ples:

Tancaj, tancaj, črni kos
Tancaj, tancaj, črni kos
Kak bum tancal k'd sam bos '
Kak bum tancal k'd sam bos

Nemam drete nit'smole
Nemam drete nit'smole

Da zakrpam cipelje
Da zakrpam cipelje

Šilo mi je u Mržljaki
Dreta mi je med Petaki
Dok to s'e saberem
Cipelje poderem

Metodika:

Vježbe se izvode u formaciji kruga, donji „V“ hvat

1. hodanje naprijed / natrag, pazeći na duljinu koraka kako bi kružnica ostala pravilnog oblika (hodati dok se ramena ne dodirnu);
2. koraci-dokoraci strance u oba smjera, obratiti pozornost na duljinu koraka;
3. koračati naprijed / natrag zadanim brojem koraka
4. koraci-dokoraci strance lijevo / desno zadanim brojem koraka
5. koraci-dokoraci strance sunožnim podizanjem na prste
6. povezati niz koraka naprijed / natrag i strance
7. uz korake dodati riječi pjesme, obratiti pozornost na ritam
8. ples izvesti u cijelosti uz glazbenu pratnju pjevajući pjesmu

Slika 16. Črni kos u izvedbi mlađe dječje skupine „Jurići“

RAŠPA

Opis plesa:

Mješoviti parovni ples bez pjesme. Učenici su proizvoljno (u formaciji kola, linija, dijagonala, kolona ili slobodno raspoređeni) u prostoru sučelice (licem jedan prema drugom) držeći se s obje ruke u predručenju dolje.

Izvodi se šest naizmjeničnih sunožnih skokova u raskoračnom stavu počučnjem L, D, L, D, L-om naprijed, šestim skokom u sunožni stav. Povlačeći se rukama u hvatu naprijed nazad, prateći rad nogu.

Na drugi dio teme, refren, petnaest trčećih koraka u smjeru kazaljke na satu s pogrčenim zabacivanjem potkoljenica te isto šesnaest koraka suprotno od smjera kazaljke na satu.

Opis koraka:**A tema:**

- šest sunožnih skokova u raskoračnom stavu počučnjem L, D, L / D, L-om, sunožno
- ponoviti četiri puta

B tema :

- dječaci se uhvate desnim pogrčenim rukama laktom, slobodnu ruku djevojčice stave o bok, a dječaci pogrčenu iza leđa. Laganim trčecim korakom izvode vrtnju u smjeru kazaljke na sat, tako da je os vrtnje između njih (jednako). Nakon petnaest trčecih koraka, mijenjaju smjer vrtnje.

Metodika:

Vježbe je moguće izvoditi u različitim plesnim formacijama (vrsta, dijagonala, krug, slobodno raspoređeni po prostoru)

1. u mjestu izvoditi sunožne skokove u raskoračnom stavu s naizmjeničnom promjenom nogu naprijed-natrag
2. u mjestu izvoditi sunožne skokove u raskoračnom stavu s naizmjeničnom promjenom nogu naprijed-natrag, nakon zadanog broja, doskok u sunožni stav;
3. u mjestu izvoditi trčeće korake sa pogrčenim zabacivanjem potkoljenica
4. izvoditi trčeće korake okrećući se u oba smjera
5. u parovima sučelice držeći se za obje ruke izvoditi skokove s naizmjeničnom promjenom nogu naprijed-natrag
6. u paru, hvatom u laktu izvoditi trčeće korake izmjenjujući smjer vrtnje na znak
7. u paru držeći se za obje ruke izvoditi skokove s naizmjeničnom promjenom nogu naprijed-natrag i potom trčeće korake na znak
8. u paru izvoditi korake uz glazbenu pratnju

Slika 17. Rašpa u izvedbi mlađe dječje skupine „Jurići“

6.2. Narodni plesovi za 6. razred

TRI KORAKA

Opis plesa:

Parovni ples. Učenici su u parovima proizvoljno (ili u formaciji kola kada su djevojčice bliže središtu kola, liniji, dijagonali, koloni). Djevojčice stoje s desne strane dječacima. Oboje gledaju prema naprijed. Dječak desnom hvata desnu ruku djevojčice preko ramena, a lijevom njezinu lijevu. Ples započinje vanjskim nogama (djevojčica desnom, a dječak lijevom). Tri koraka prema naprijed, četvrti korak s prinoženjem, spuštanje noge na puno stopalo (ne prebacujući težinu tijela); tri koraka unatrag, četvrti korak s prinoženjem spuštanje noge na puno stopalo (ne prebacujući težinu tijela); trokorak „tate-ta“ u mjestu, s okretom za 45° prema partneru; dječak izvodi tri koraka u mjestu, četvrti korak prinoži, istovremeno djevojčica se okrene za puni krug za lijevom ramenom ispod ruke dječaka.

Opis koraka:

Djevojčice:

- D, L, D, prinoženjem L spuštanje noge na puno stopalo (ne prebacujući težinu tijela)
- L, D, L prinoženjem D spuštanje noge na puno stopalo (ne prebacujući težinu tijela)
- polubočni okret prema dječaku trokorakom – „tate-ta“ (D, L, D)
- polubočni okret od dječaka trokorakom – „tate-ta“ (L, D, L)
- okret za 360° za lijevom ramenom ispod dječakove ruke korakom D, L, D - L prinožiti
- ruke se u vrijeme okreta podignu u uzručenje

Dječaci:

- L, D, L prinoženjem D spuštanje noge na puno stopalo (ne prebacujući težinu tijela)
- polubočni okret prema djevojčici trokorakom – „tate-ta „(L, D, L)
- polubočni okret od dječaka trokorakom – „tate-ta“ (L, D, L)
- tri koraka u mjestu lijeva-desna-lijeva, korak desnom priključi
- ruke se u vrijeme okreta podignu tako da djevojčica podigne desnu ruku te da se ona okrene

Riječi pjesme uz ples:

<i>Tri koraka sim, a četiri tam</i>	<i>Sirota sam ja, nemam nikoga</i>
<i>Okreni se obrni se ja te rad imam</i>	<i>Nemam oca, nemam majke, nemam</i>
<i>Tri koraka sim, a četiri tam</i>	<i>dragoga</i>
<i>Okreni se obrni se ja te rad imam</i>	
	<i>Haj mili moj</i>
<i>Haj mili moj, haj dragi moj</i>	
<i>Kad će doći ono vrijeme da ćeš biti moj</i>	<i>Sirotnice ti, nemoj plakati</i>
<i>Haj mili moj, haj dragi moj</i>	<i>Tebe vole one oči koje voliš ti</i>
<i>Kad će doći ono vrijeme da ćeš biti moj</i>	<i>Sirotnice ti, nemoj plakati</i>
	<i>Tebe vole one oči koje voliš ti</i>
<i>Sirota sam ja, nemam nikoga</i>	
<i>Nemam oca, nemam majke, nemam</i>	<i>Haj mili moj...</i>
<i>dragoga</i>	

Metodika:

1. izvoditi korake naprijed i natrag u zadanim brojem koraka
2. u mjestu izvoditi trokorak „tate-ta“ u sporijem tempu
3. u mjestu izvoditi trokorak „tate-ta“
4. u paru hvatom preko ramena djevojčice izvoditi korake naprijed i natrag zadanim početnim nogama
5. u paru hvatom preko ramena djevojčice izvoditi okret polubočno kroz hod
6. u paru hvatom preko ramena djevojčice izvoditi okret polubočno kroz hod te okret djevojčice ispod dječakove ruke
7. u paru izvoditi okret u ritmu „tate-ta“
8. u paru ples izvesti u cijelosti
9. ples izvesti u cijelosti uz glazbenu pratnju pjevajući pjesmu

Slika 18. Tri koraka u izvedbi starije dječje skupine „Fijolice“

IGRA KOLO

Opis plesa:

Zatvoreno simetrično, mješovito, biračko kolo, s neograničenim brojem. Donji „V“ hvat.

Opis koraka:

A tema

Hodanje iskorakom lijeve u smjeru kazaljke na satu uz pratnju glazbe pjevajući pjesmu. Broj koraka je usklađen s pjesmom. Unutar kola je jedan dječak, npr. *Ferda* ili *djevojčica* npr. *Mara* koji šeće u smjeru suprotno od kola. Na stih: „*Biraj Ferda, biraj Ferda koga ti je rado...*“, dječak odabire djevojčicu koja mu se sviđa, pruži joj ruku te ju dovede do centra kola.

B tema

Na referen pjesme „*sad se vidi, sad se zna, 'ko se kome dopada.*“, učenici u sredini kola su u paru držeći se u „polka“ hvatu (djevojčica položi ruke na ramena, a dječak na lopatice) te plešu trokorak („tate-ta“) osam puta, započinju lijevom nogom. Ostali, držeći V hvatom, plešu trokorak ili plješću rukama u mjestu. Djevojčica koja je odabrana, ostaje u krugu, a dječak odlazi.

Riječi pjesme uz ples:

*Igra kolo, igra kolo u dvadeset i dva
U tom kolu, u tom kolu lepa Mara¹² bira*

*Biraj Maro, biraj Maro, koga ti je rado
Samo nemoj, samo nemoj koga nemaš rado*

*Sad se vidi, sad se zna
koji koga rad ima
Sad se vidi, sad se zna
Ko se kome dopada*

Metodika:

Vježbe se izvode u krugu, donji „V“ hvat (držeći se dolje za ruke)

1. koračanje u smjeru kazaljke na satu, pozornost usmjeriti na duljinu koraka i pravilno postavljenje početne noge te zadržati oblik kružnice
2. u mjestu izvoditi trokorak u ritmu „tate-ta“ u sporijem tempu
3. u mjestu izvoditi trokorak u ritmu „tate-ta“ u zadanom broju koraka
4. povezati hodanje po kružnici i trokorak u zadanom broju koraka
5. dodati riječi pjesme obratiti pozornost na ritam
6. ples izvesti u cijelosti uz glazbenu pratnju pjevajući pjesmu

a)

b)

Slika 19. Igra kolo u izvedbi starije dječje skupine „Fijolice“

¹² Ime koje se pjeva je ime plesača/plesačice unutar kola (npr. Ferda, Štefa, Joža, Bara itd.)

6.3. Narodni plesovi za 7. razred

DRAGANIĆKI SVING

Opis plesa:

Parovni ples. Učenici su proizvoljno (u formaciji kola, linija, dijagonala, kolona ili slobodno raspoređeni). Hvat standardnih plesova („valcer“ hvat). Djevojčica polaže svoju desnu ruku na odručenu dječakovu lijevu tako da je dlan okrenut prema gore, djevojčica svoju lijevu ruku postavlja na rame dječaku, a on svoju desnu na njezinu lopaticu. Koraci započinju vanjskim nogama (djevojčica desnom unatrag, a dječak lijevom naprijed). Iskoracima počućnjem izvode se tri koraka naprijed – natrag (treći korak se priključi). Kretanje naprijed - natrag se ponovi deset puta. Nakon desetog ponavljanja, dva koraka u mjestu se naglase. Okretanje para je u smjeru kazaljke na satu za onoliko koraka koliko traje B tema. U okretu ruke su pogrčene u pregibu lakta.

Opis koraka:

A tema:

Iskoracima počućnjem izvode se tri koraka naprijed – natrag (treći korak se priključi). Kretanje naprijed - natrag se ponovi deset puta. Nakon desetog ponavljanja, dva koraka u mjestu se naglase.

B tema:

Hvat se mijenja, pružena ruka u odručenju se zgrči unutra, visokim podizanjem lakta. Okret para u smjeru je kazaljke na satu s počućnjem, zadnji korak je u mjestu (ili s promjenom smjera). Kod okreta, „valcer“ broj koraka usklađen s trajanjem B teme.

Djevojčice:

A tema:

- D, L, D naprijed – D priključiti L; spuštanje noge na puno stopalo (ne prebacujući težinu tijela)
- D, L, D natrag - D priključiti L; spuštanje noge na puno stopalo (ne prebacujući težinu tijela)
- deset koraka naprijed-natrag tako da je zadnji korak u mjestu (D-L)

B tema:

- okret D; smjer kazaljke na satu (za desnim ramenom)
- broj koraka usklađen s trajanjem B teme

Dječaci:**A tema:**

- L, D, L naprijed - L priključimo D; spuštanje noge na puno stopalo (ne prebacujući težinu tijela)
- L, D, L natrag - L priključiti D; spuštanje noge na puno stopalo (ne prebacujući težinu tijela)
- deset koraka naprijed-natrag tako da je zadnji korak u mjestu (L-D)

B tema:

- okret L; smjer kazaljke na satu (za desnim ramenom)
- broj koraka usklađen s trajanjem B teme

Metodika:

Vježbe je moguće izvoditi u različitim plesnim formacijama (vrsta, dijagonala, krug, slobodno raspoređeni po prostoru)

1. koraci s naglašenim počućnjem
2. okreti u smjeru kazaljke na satu koracima s počućnjem
3. okret u smjeru kazaljke na satu koracima s počućnjem sa zadanim brojem koraka
4. u parovima, hvat standardnih plesova, izvoditi korake naprijed-natrag
5. u paru, hvat standardnih plesova, izvoditi korake u zadanom broju koraka krećući se u različitim smjerovima
6. u paru hvat standardnih plesova s posebnim naglaskom na postavljanje pruženih ruku u poziciju na prsa (djevojčice desna i dječaci lijeva ruka), okret u smjeru kazaljke na satu s pogrčenim rukama u zglobu lakta te visoko podignutim laktovima
7. korake s počućnjem izvoditi naprijed - natrag i u smjeru kazaljke na satu
8. ples izvesti u cijelosti uz glazbenu pratnju

Slika 20. Draganički swing u izvedbi starije dječje skupine „Fijolice“

STARA POLJKA

Opis plesa:

Parovni ples. Učenici su proizvoljno (u formaciji kola, linija, dijagonala, kolona ili slobodno raspoređeni) u prostoru sučelice (licem jedan prema drugom) držeći u „polka“ hvatu (*djevojčica* polaže svoje ruke na dječakova ramena, a on na njezine lopatice), u zgrčenom odručenju unutra pri izvođenju koraka s naizmjeničnim naglašenim podizanje laktova. Plesači stoje sučelice za širinu stopala u lijevu stranu. Iskoracima počućnjem izvode koraci naprijed – natrag u zadanom broju koraka te okret u obje strane.

Opis koraka:

A tema:

Izvodi se osam koraka naprijed i šest koraka unatrag, zadnja dva koraka su u mjestu i naglašena. Ponoviti dva puta (2x).

B tema:

Okret se izvodi od šesnaest koraka u smjeru kazaljke na satu, zadnja dva su naglašena. Ponoviti u drugu stranu. Par se okreće brzinom koju može svladati.

Djevojčice:

A tema:

- D, L, D, L, D, L, D, L unatrag (L priključiti D)
- D, L, D, L, D, L, D, L naprijed (L priključiti D), zadnja dva koraka su naglašena D – L
- ponoviti dva puta

B tema:

- D, L, D, L, D, L, D, L, D, L, D, L, D, L unatrag (zadnja dva koraka su naglašena); smjer kazaljke na satu
- D, L, D, L, D, L, D, L, D, L, D, L, D, L naprijed (zadnja dva koraka su naglašena); smjer obrnut od kazaljke na satu
- prenoseći težinu tijela izvodi se otklon tijela

Dječaci:

A tema:

- L, D, L, D, L, D, L, D naprijed (D priključiti L)
- L, D, L, D, L, D, L, D unatrag (D priključiti L), zadnja dva koraka su naglašena L – D
- ponoviti dva puta

B tema:

- L, D, L, D, L, D, L, D, L, D, L, D, L, D, L, D naprijed (zadnja dva koraka su naglašena); smjer kazaljke na satu
- L, D, L, D, L, D, L, D, L, D, L, D, L, D, L, D unatrag (zadnja dva koraka su naglašena); smjer obrnut od kazaljke na satu
- prenoseći težinu tijela izvodi se otklon tijela

Metodika:

Vježbe je moguće izvoditi u različitim plesnim formacijama (vrsta, dijagonala, krug, slobodno raspoređeni po prostoru)

1. koraci s počućnjem
2. koračanje s počućnjem i blagim otklonom tijela
3. okret u smjeru kazaljke na satu s počućnjem obrnuto od smjera kazaljke na satu
4. okret u smjeru kazaljke na satu s počućnjem obrnuto od smjera kazaljke na satu sa zadanim brojem koraka
5. postaviti djecu u parove, „polka hvat“, izvoditi korake naprijed-natrag s naglaskom na počućanj
6. okret u obje strane sa visoko podignutim laktovima (obratiti pozornost na postavljanje nogu)
7. okret u obje strane sa zadanim brojem koraka
8. povezati korake naprijed-natrag te okret u obje strane
9. ples izvesti u cijelosti uz glazbenu pratnju

Slika 21. Stara poljka u izvedbi starije dječje skupine „Fijolice“

6.3. Narodni plesovi za 8. razred

„DRAGANIĆKA POLJKA“

Opis plesa:

Mješoviti parovni ples. Parovi su postavljeni po prostoru u dijagonali, koloni, vrsti ili slobodno rapoređeni. Hvat standardnih plesova („valcer hvat“) tako da se isprepletu prsti i zatvori šaka (djevojčičina desna, a dječakova lijeva). Laktovi pogrčeni tako da šake dolaze na prema prsiju. U okretu visoko podignuti laktovi. Par stoji jedan pored drugoga bočno tako njihova tijela čine kut od 45° licem prema naprijed. Djevojčica svoju lijevu ruku položi dječaku na rame, a dječak na njezinu lopaticu. Tijekom plesa dolazi do pogrčenja u laktu i pružanje.

Opis koraka:

Djevojčice započinju ples desnom nogom, a dječaci lijevom nogom

A tema:

- četiri trokoraka „tate-ta“ naprijed D, L, D, L – pružena ruka se iz koraka u korak naizmjenično u odručenju zgrči unutra i ispruži, tijelo u plesu izvodi pretklon-zaklon

B tema:

- tri trokoraka „tate-ta“, smjeru kazaljke na satu (puni okret za desnim ramenom) – izdržajem u uzručenju i dva koraka u mjestu su naglašena ruka iz uzručenja se spušta u odručenje i zgrči se unutra i zaklonom tijela

Djevojčice:

A tema:

- trokorak „tate-ta“
- trokorak D, L, D (ruke pružene)
- trokorak L, D, L (ruke pogrčene)
- trokorak D, L, D (ruke pružene)
- trokorak L, D, L (ruke pogrčene)

B tema:

- trokorak „tate-ta“ smjer kazaljke na satu
- na početak teme visoko uzručenje
- trokorak D, L, D / L, D, L / D, L, D
- zadnja dva koraka L - D su naglašena s pogrčenjem u laktu i laganim zaklonom tijela

Dječaci:**A tema:**

- korak započinje lijevom nogom u ritmu „tate-ta“
- trokorak – L, D, L (ruke pružene)
- trokorak – D, L, D (ruke pogrčene)
- trokorak – L, D, L (ruke pružene)
- trokorak – D, L, D (ruke pogrčene)

B tema:

- trokorak „tate-ta“ smjer kazaljke na satu
- na početak teme visoko uzručenje
- trokorak L, D, L / D, L, D / L, D, L
- zadnja dva koraka L - D su naglašena sa pogrčenjem u laktu i laganim zaklonom tijela

Metodika:

Vježbe je moguće izvoditi u različitim plesnim formacijama (vrsta, kolona, dijagonala, krug, slobodno raspoređeni po prostoru)

1. u mjestu izvoditi trokorak „tate-ta“
2. trokorak izvoditi u raznim smjerovima (naprijed-natrag, dijagonalno, zmijoliko,...)
3. trokorak izvoditi u zadanom broju koraka
4. okret trokorakom u smjeru kazaljke na satu
5. okret trokorakom u smjeru kazaljke na satu u zadanom broju koraka
6. u paru povezati korake i otplesati ples u cijelosti
7. ples izvesti u cijelosti uz glazbenu pratnju

Slika 22. Draganićka poljka u izvedbi starije dječje skupine „Fijolice“

ĆARDAŠ

Opis plesa:

Ples je karakterističan za dječake, ali ga plešu ga i djevojčice ili u paru s dječakom. Učenici ga plešu u krugu (čtetvorke, šestorke, osmorke te po potrebi koreografije i drugačije), vrstama, dijagonalama i slično. Kada plešu u krugu, dječaci se nadmeću tko bolje pleše te mijenjaju mjesta s okretom u središtu kruga. Kod okreta ili pozdravljanja podižu šešir. Ples u četvorki karakterističan je po hvatu dječaka. Dječaci se sučelice drže istim rukama (desnom) donji hvat (kao rukovanje) tako da ruke u četvorki čine „križ“. Prostorom se kreću u smjeru kazaljke na satu.

Par se nalazi sučelice, drže se istim rukama (desnom; kao rukovanje). Djevojčica slobodnu ruku stavi o bok, a dječak pogrčenu na leđa.

Opis koraka:

Učenici izvode poskok desnom u mjestu, lijevom križno (ispred D) isto u drugu stranu, korak započinju na desnu nogu, križanjem lijeve preko desne. Izvode osam koraka križanjem u ritmu „tate-ta“.

Jednu temu plesa čini šesnaest koraka koreografski raspoređeni po izborom koreografa, npr. osam koraka u mjestu, osam koraka okreta za lijevim ramenom.

Metodika:

Vježbe je moguće izvoditi u različitim plesnim formacijama (vrsta, kolona, dijagonala, krug, slobodno raspoređeni po prostoru ili u paru)

1. u mjestu izvoditi trokorak
2. u mjestu izvoditi trokorak križanjem nogu
3. trokorak križanjem nogu izvoditi po prostoru (naprijed-natrag, dijagonalno, po kružnici, u koloni, zmijoliko,..)
4. okret korakom u obje strane
5. ples izvesti u cijelosti uz glazbenu pratnju
6. vlastitim izborom učenike se može postaviti u parove, krug, četvorke itd.

a)

b)

Slika 23. Čardaš u izvedbi starije dječje skupine „Fijolice“

7. ZAKLJUČAK

Ples kao jedna od najstarijih umjetnosti čovjeku pruža osjećaj vlastitog izražavanja pokretima te ga opušta, ali i rekreira te potiče osjećaj zadovoljstva. Sadrži odgojno-obrazovnu, društvenu, socijalnu, estetsku i zdravstvenu svrhu.

Postoje različite vrste plesova koji se provode u Planu i programu osnovne škole. Veoma rasprostranjeni i zanimljivi su narodni plesovi. Učenjem tih plesova dolazi se i do spoznaje o kulturnoj baštini tog zavičaja. Svako područje bogato je običajima, narodnim pjesmama i glazbi, narodnim nošnjama i slično. Na zanimljiv način učenicima se mogu prezentirati pojedina plesna podneblja koja su međusobno različita, ali i isprepletena zbog migracija ljudi iz različitih krajeva na područje Hrvatske koji su donijeli i dio svoje kulture.

U ovom radu naglašena je važnost uključivanja plesa u nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture, ali i drugih predmeta kao što su Glazbena i Likovna kultura, Hrvatski jezik i Priroda i društvo. Njime se razvijaju različite sposobnosti, spajaju umjetnost i sport te pozitivno utječe na razvoj djeteta i organizaciju slobodnog vremena.

Učenici Osnovne škole Draganić u izvannastavnim aktivnostima susreću se s narodnim plesovima u grupi Folklor koju provodi najčešće nastavnik te škole upoznat sa zavičajnim plesovima te plesač u KUD „Sv. Juraj“ Draganić. Srećom, u školi su još uvijek zaposleni nastavnici s područja Draganića koji njeguju folklor. Iako oni nisu stručnjaci u tom području te raspolažu metodikom učenja plesova, potrebno je širiti znanje na raznim seminarima, radionicama, stručnim skupovima i slično. Nažalost, premalo je stručne literature kojom bi se nastavnicima približila materija draganićkih plesova.

Učenici se susreću se s plesovima iz raznih krajeva Hrvatske, ali ne i s plesovima zavičajnog kraja. Kako bi se obogatili sadržaji plesa na satu Tjelesne i zdravstvene kulture, ovim radom potaknulo bi se nastavnike da učenicima prezentiraju njima poznate sadržaje plesova zavičajnog kraja, zatim ostalih krajeva Hrvatske, a kasnije i drugih plesova planiranih za taj predmet. Metodički obrađeni plesni koraci uz prigodnu pjesmu omogućit će nastavnicima kvalitetnu provedbu odabranih plesova. Obrađeni su hijerahijski, od lakših prema težima. Zbog strukture koraka, u početku su odabrani plesovi koji se uče kroz igru, a kasnije oni dinamičniji i kompleksniji.

Načelima postupnosti, sustavnosti i primjerenosti obrađeni su plesovi koji su metodički opisani te olakšavaju nastavnicima u OŠ Draganići provoditi zavičajne plesove unutar tema u Tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi. Takav način obrade plesova Draganića nije sustavno opisan te će se ovim radom proširiti znanje o dječjim draganićkim plesovima, a kasnije u budućnosti i ostalim plesovima. Želi se potaknuti učenike, nastavnike, roditelje i buduće voditelje mlađih skupina usavršavanju i proširivanju znanja zavičajnih pjesama i plesova te razvijanju materijalne i nematerijalne baštine.

8. LITERATURA

Findak, Vladimir. 1990. *Tjelesna i zdravstvena kultura u osnovnoj školi: priručnik za nastavnike razredne nastave*. Školska knjiga. Zagreb.

Glazbena razglednica tradicije draganičkog kraja. 2015. KUD „Sv. Juraj“ Draganić. Draganić.

Hrvatski pravopis. 2013. ur. Jozić, Željko i dr. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb

Ivančan, Ivan. 1971. *Folklor i scena: Priručnik za rukovodioce folklornih skupina*. Prosvjetni sabor Hrvatske. Zagreb.

Ivančan, Ivan. 1996. *Narodni plesni običaji u Hrvata*. Hrvatska matica iseljenika - Institut za etnologiju i folkloristiku. Zagreb.

Knežević, Goran. 1993. *Naše kolo veliko: hrvatski dječji folklor: gradivo iz 19. i 20. stoljeća*. Ethno d.o.o.. Zagreb.

Knežević, Goran. 2005. *Srebrna kola, zlaten kotač: hrvatski narodni plesovi za djecu i mladež i uvod u kinetografiju*. Ethno d.o.o.. Zagreb.

Knežević, Goran. 2012. *„Sad se vidi, sad se zna“: hrvatske dječje tradicijske igre s pjevanjem*. Ethno d.o.o.. Zagreb.

Koja od koje lepša bu, tradicijsko ruho draganičkog kraja. 2004. KUD „Sv. Juraj“ Draganić. Karlovac.

Vuk, Miroslav. 1994. *Hrvatske narodne popijevke i plesovi Draganića i okolice*. KUD „Sv. Juraj“ Draganić. Draganići.

Zdelar, Čubrić. 1990. *Tradicijska arhitektura i narodna nošnja draganičkih sela*. Nakladni zavod Matice Hrvatske – KUD „Lazina“ Draganići. Zagreb.

Elektronički medij:

Jagatić, Jazvac, Vrbanić Stanićak. 2012. *Sad se vidi – sad se zna*. KUD „Sv. Juraj“ Draganić. Draganić.

Internetske stranice:

https://www.azoo.hr/images/AZOO/Ravnatelj/RM/Nastavni_plan_i_program_za_osnovnu_s_kolu_-_MZOS_2006_.pdf (pristupljeno 11.8.2019.)

<http://ples.kfst.hr/wp-content/uploads/2014/12/POVIJEST-PLESOVA-I-OSNOVNI-ELEMENTI-TEORIJE-GLAZBE.pdf> (pristupljeno 10.8.2019.)

<http://www.hrvatskifolklor.net/php/folklormeni.php> (pristupljeno 13.8.2019.)

<http://www.kudsvetijuraj-draganic.hr/> (pristupljeno 11.8.2019.)

Trajkovski, Biljana; Bugarin, Martina; Kinkela, Dragan. 2015. *Ples u funkciji podizanja fonda motoričkih znanja djece rane školske dobi*. Poreč. https://www.hrks.hr/skole/24_ljetna_skola/181-trajkovski.pdf (pristupljeno 3.8.2019.).

Žibek, Jurica. 2016. *Folklorne igre i plesovi u nastavi glazbene kulture od 1. do 4. razreda (diplomski)* <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ufzg:146/preview> (pristupljeno 10.8.2019.)

<https://hrcak.srce.hr/file/261354> (preuzeto 20.8.2019)

https://bib.irb.hr/datoteka/852004.Gazibara_S._2016_Plesna_umjetnost_i_kolski_kurikulum.pdf (preuzeto 23.8.2019.)

Slika 1. Plesne zone (podneblja) Fotografiju izradio prof.dr.sc. Goran Oreb za predavanje na Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

Slika 2. . KUD „Sv. Juraj“ Draganić – odrasla grupa na nastupu u Koncertnoj dvorani V. Lisinskog

<https://business.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.1076332795832503/1076333169165799/?type=3&theater> (preuzeto 24.8.2019.)

Slika 3. Drmeš u izvedbi odrasle grupe

<https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.1502857943179984/1502858456513266/?type=3&theater> (preuzeto 25.8.2019.)

Slika 4. Dijelovi draganičke nošnje. Tradicijska arhitektura i narodna nošnja draganičkih sela. 1990. Zagreb (168.str.)

Slika 5. Ženska i muška narodna nošnja

<https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.1502857943179984/1502858456513266/?type=3&theater> (preuzeto 25.8.2019.)

Slika 6. *Pisana* narodna nošnja

<https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.1443468595785586/1443470332452079/?type=3&theater> (preuzeto 20.8.2019.)

Slika 7. *Šarasta* narodna nošnja

<https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.1443468595785586/1443468802452232/?type=3&theater> (preuzeto 20.8.2019.)

Slika 8. Frziura (*kite*) mladih djevojaka <http://www.kudsvetijuraj-draganic.hr/clanak/draganicke-snahe-posnasene-a-devojke-lepo-okicene/118> (preuzeto 24.8.2019.)

Slika 9. *Naplit*

<https://www.facebook.com/CroatianTraditionalCostumes/photos/a.272938882856316/433529760130560/?type=3&theater> (preuzeto 25.8.2019.)

Slika 10. *Posnaški*

<https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.221514621314329/1018681391597644/?type=3&theater> (preuzeto 19.8.2019.)

Slika 11. *Kožurac*

<https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.1443468595785586/1443468732452239/?type=3&theater> (preuzeto 19.8.2019.)

Slika 12. *Zibunac*

<https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.1443468595785586/1443468949118884/?type=3&theater> (preuzeto 19.8.2019.)

Slika 13. Dječja narodna nošnja

https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.689387961193657/689388324526954/?_fotografija.12.„Ligice“uizvedbimlađefolklorneskupine„Jurići“=3&theater (preuzeto 24.8.2019.)

Slika 14. Ligice u izvedbi mlađe dječje skupine „Jurići“

<https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.1179307398868375/1179307578868357/?type=3&theater> (preuzeto 24.8.2019.)

Slika 15. Sraka sedi na panju u izvedbi mlađe dječje skupine „Jurići“

<https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.1625884467543997/1625886307543813/?type=3&theater> (preuzeto 24.8.2019.)

Slika 16. Črni kos u izvedbi mlađe dječje skupine „Jurići“

<https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.1625884467543997/1625886190877158/?type=3&theater> (preuzeto 23.8.2019.)

Slika 17. Rašpa u izvedbi mlađe dječje skupine „Jurići“

<https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.1134010693398046/1134011046731344/?type=3&theater> (preuzeto 23.8.2019.)

Slika 18. Tri koraka u izvedbi starije dječje skupine „Fijolice“

<https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.1626898480775929/1626903430775434/?type=3&theater> (preuzeto 23.8.2019.)

Slika 19. Igra kolo u izvedbi starije dječje skupine „Fijolice“ a)

<https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.1626898480775929/1626902044108906/?type=3&theater>

b)

<https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.1626898480775929/1626903277442116/?type=3&theater> (preuzeto 22.8.2019.)

Slika 20. Draganički sving u izvedbi starije dječje skupine „Fijolice“

<https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.1306376589494788/1306376872828093/?type=3&theater> (preuzeto 23.8.2019.)

Slika 21. Stara poljka u izvedbi starije dječje skupine „Fijolice“

<https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.1306376589494788/1306376902828090/?type=3&theater> (preuzeto 23.8.2019.)

Slika 22. Draganička poljka u izvedbi starije dječje skupine „Fijolice“

<https://business.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.1086635154802267/1086635301468919/?type=3&theater> (preuzeta 25.8.2019.)

Slika 23. Čardaš u izvedbi starije dječje skupine „Fijolice“ a)

<https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.1072062956259487/1072063069592809/?type=3&theater> b)

<https://www.facebook.com/KudSvJurajDraganic/photos/a.695488940583559/695489900583463/?type=3&theater> (preuzeto 19.8.2019.)